Inrichting van een nieuwe rekenkamer

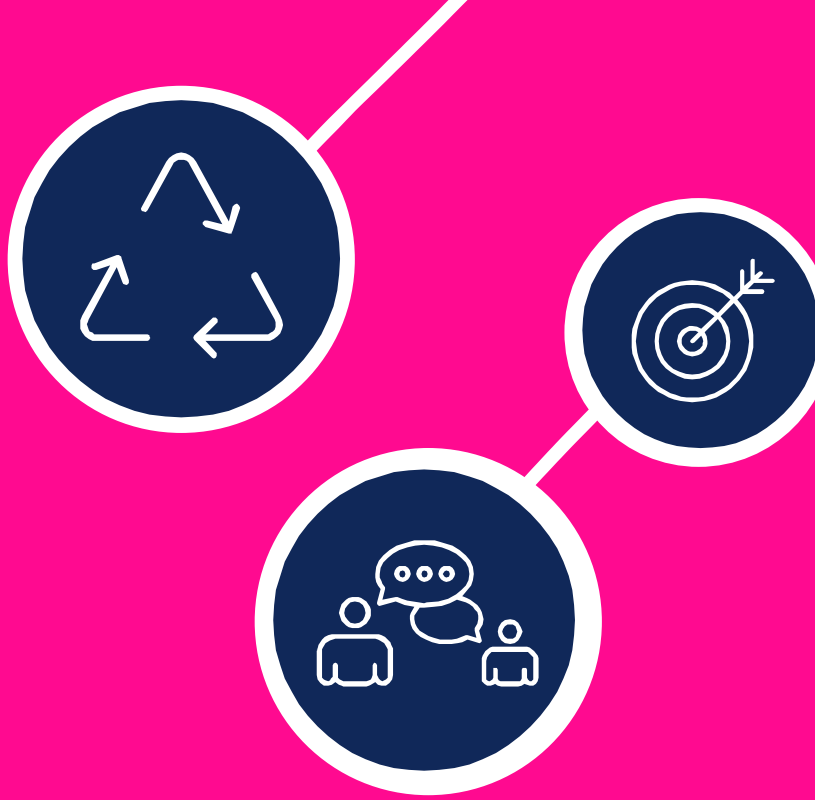
Gemeente Asten

Manon Deterd Oude Weme en Nick Woudstra

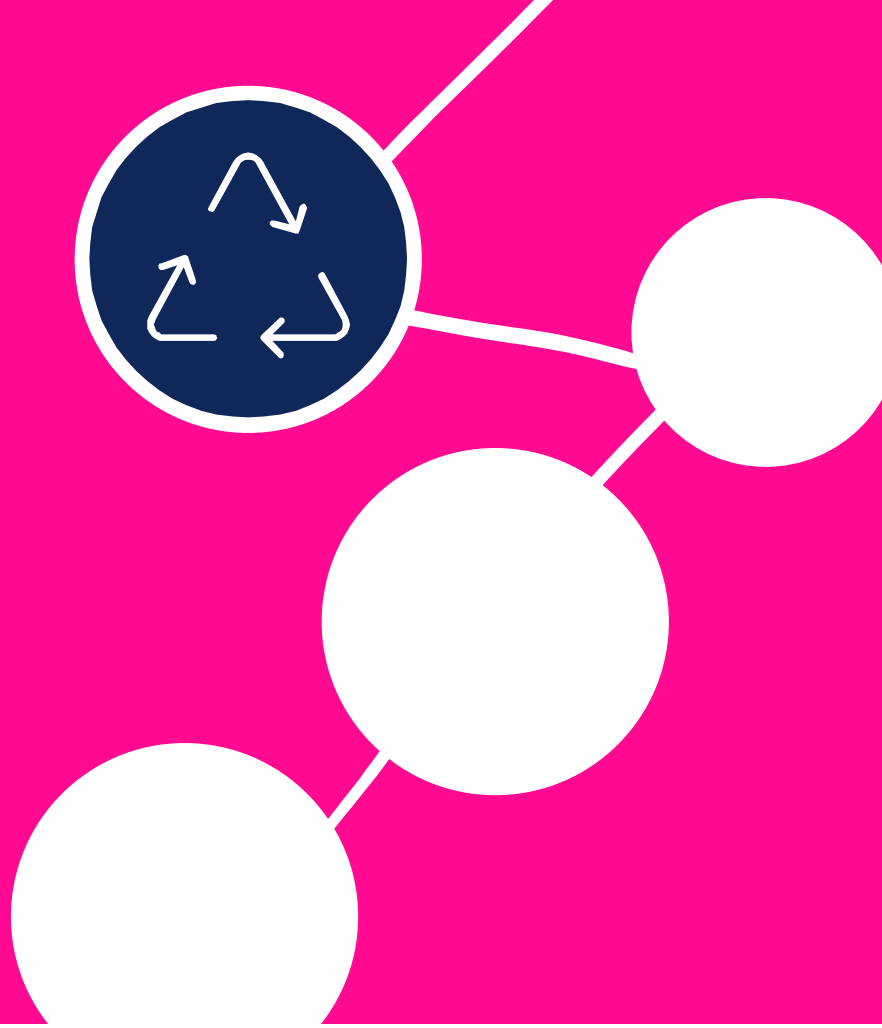
19 maart 2024

Inhoud

- Achtergrond en ontwikkelingen
- Een effectieve rekenkamer
- Keuzes voor de raad

Achtergrond

Waarom een lokale rekenkamer?

Artikel 182 Gemeentewet:

1. De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur. Een door de rekenkamer ingesteld onderzoek naar de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur bevat geen controle van de jaarrekening als bedoeld in artikel 213, tweede lid.
2. Op verzoek van de raad kan een rekenkamer een onderzoek instellen.

Waarom een lokale rekenkamer?

- Unieke positie: onderzoeken en beïnvloeden samenspel raad en college
- Verantwoordelijkheid: bijdragen aan kwaliteit en transparantie

Wetswijzigingen

Wet versterking decentrale rekenkamer (RK)

- Met ingang van 1 januari 2023 treedt voor gemeenten de wet versterking decentrale rekenkamers in werking.
- Uiterlijk 1 januari 2024 diende in alle gemeenten een onafhankelijke rekenkamer te zijn ingesteld:
  - Instelling op basis van de wet
  - Benoeming voor 6 jaar
  - Onafhankelijkheid gewaarborgd in de wet
  - Altijd externe invulling

Nieuwe bevoegdheden

Wet versterking decentrale rekenkamer (RK)

- NV's en BV's (en dochters hiervan) onderzoeken waarin de gemeente (samen met andere gemeenten, provincies of het Rijk of alleen) tenminste 50% van de aandelen bezit;
- Alle subsidies (+ leningen en garanties) onderzoeken van rechtspersonen, CV's, VOF's en natuurlijke personen die door de gemeente zijn verstrekt ten laste van de gemeentebegroting.
- privaatrechtelijke rechtspersonen onderzoeken waarmee de gemeente contracten sluit voor uitvoering van een publieke taak (de gemeente moet wel het recht hebben opgenomen om bij betreffende organisatie controles uit voeren ten aanzien van de geleverde goederen of diensten. Dit gaat bijvoorbeeld over de inkoop van jeugdzorg of maatschappelijke ondersteuning).

Ontwikkelingen

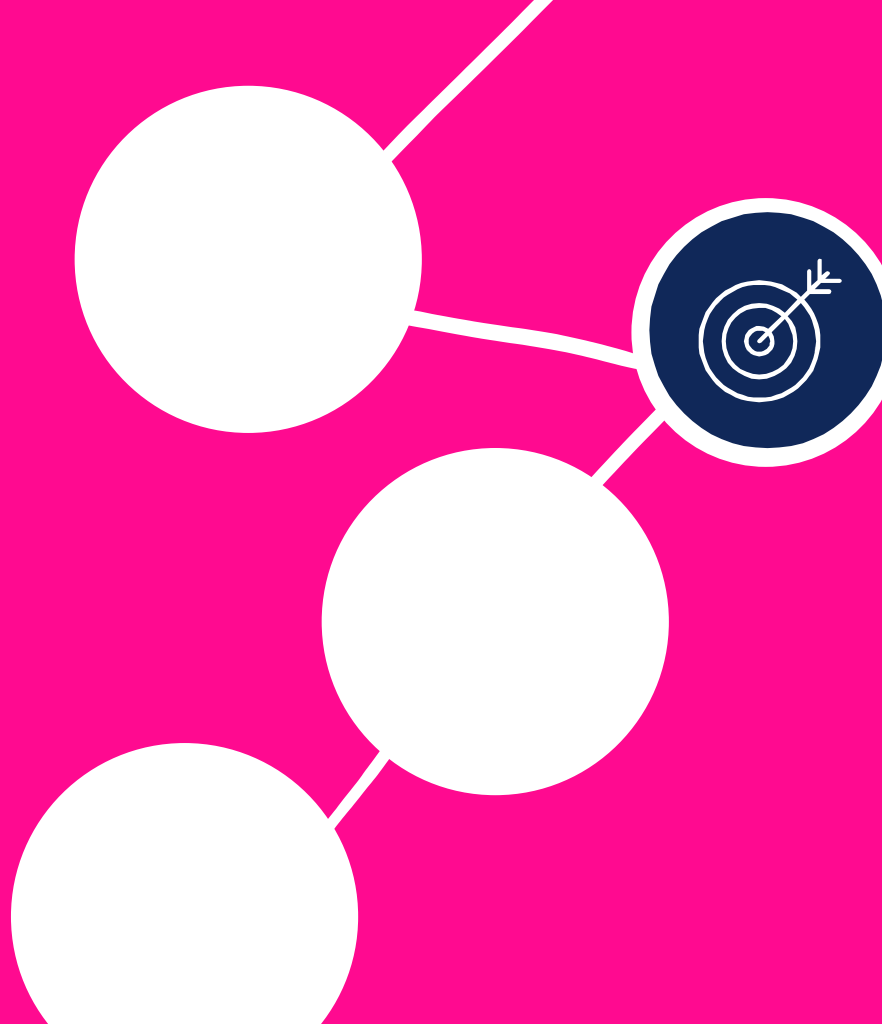
- Andere tijden, andere rekenkamer?
  - Maatschappelijke agendering ligt niet alleen bij de raad
  - Sturen op partners vraagt wat anders
  - Redeneren in oorzaak en gevolg wordt lastiger
  - Bezinning op invulling lokale democratie en andere vormen van publiek verantwoorden
  - Asten heeft momenteel geen rekenkamer (want de rekenkamercommissie is bij rechtswege vervallen)

Kansen voor Asten

- Sluit aan bij de doelstelling *vitale democratie.*
  - Een goede rekenkamer verbetert de positie van de raad;
  - Kan de raad helpen om meer aan de voorkant van beleidsvorming te komen;
  - Geeft inzicht in ‘uitvoering’ zodat de raad zich kan richten op kaderstellen en controleren
- Een gezonde, eigenwijze rekenkamer verkent andere opties en is een scherpe blik van buiten.
- Rekenkameronderzoek draagt bij aan transparantie en verantwoording aan de inwoners.

Een effectieve rekenkamer

(inhoudelijke wensen en verwachtingen)

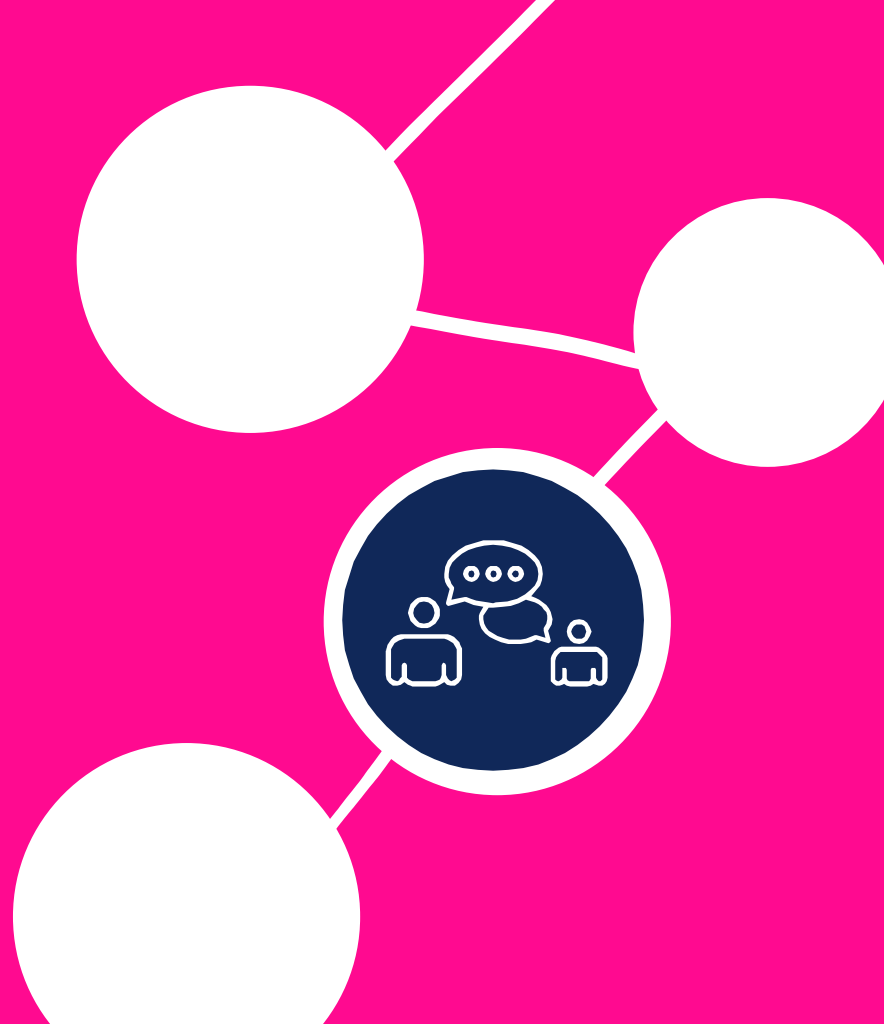

Effectieve rekenkamer

- Kwaliteit van onderzoek
- Onafhankelijkheid
- Effectiviteit interne organisatie
- Relevantie gemeenteraad
- Gezag en vertrouwen in rekenkamer
- Doorwerking

Keuzes voor de raad

Wat heeft u te kiezen?

1. Het model
2. De relatie raad – rekenkamer
3. Budget

1. Eénhoofdige rekenkamer

- Directeur (éénhoofdig bestuur), geen andere rekenkamerleden
- Directeur besteedt onderzoek uit OF model wordt uitbesteed aan bureau

Voordelen

- Minder tijd en geld kwijt aan overhead, waardoor de rekenkamer efficiënter is.
- Zelfstandigheid van het model leidt tot meer herkenbaarheid

Nadelen

- Relatieve kwetsbaarheid vanwege het kleine aantal betrokkenen
- Onderzoeksagenda wordt in grote mate door 1 persoon bepaald (afhankelijk van betrokkenheid van de raad)

2. Meerhoofdige rekenkamer

- Voorzitter (éénhoofdig bestuur) met één of meerdere vaste rekenkamerleden
- Onderzoek in beginsel uitgevoerd door de rekenkamer

Voordelen

- Meer stabiliteit door meerdere leden van de commissie.
- Onderzoeksagenda wordt idealiter door meerdere personen met verschillende invalshoeken bepaald.

Nadelen

- Overheadkosten, zoals vergoeding voor de leden, is een relatief groter deel van het budget dan bij een éénhoofdige rekenkamer.
- Grotere tijdsinvestering in werving en selectie

3. Regionale rekenkamer

- Gezamenlijke rekenkamer met één of meer gemeente(n) uit de regio
- Directeurs- of voorzittersmodel

Voordelen

- Regionale onderwerpen worden makkelijker onderzocht
- Overheadkosten worden over meer gemeenten verdeeld.

Nadelen

- Onderzoeken kunnen minder toegespitst zijn op de lokale context, gevoel van eigenheid is minder bij de raad
- Minder flexibel

Regionale verkenning

- Deurne: eigenstandige rekenkamer ingesteld, rekenkamer in december 2023 ontslagen
- Someren: eigenstandige rekenkamer per 1 jan 2024, nog niemand benoemd
- Helmond: eigenstandige rekenkamer
- Geldrop-Mierlo: rekenkamercommissie met externe voorzitter en extern lid
- Heeze-Leende: rekenkamercommissie met Valkenswaard en Cranendonck, vorig jaar één klein onderzoek gedaan + groter onderzoek met Eindhoven en Geldrop-Mierlo
- Eindhoven: eigenstandige rekenkamer
- Nuenen: sinds 1 jan eigenstandige rekenkamer, benoemd feb 2024, nog geen eigen onderzoek
- Laarbeek en Gemert-Bakel: gezamenlijke rekenkamer, eigenstandigHorst aan de Maas: eigenstandige rekenkamer sinds juni 2023, benoemd november 2023, nog geen onderzoek verschenen

- *Peel en Maas: eigenstandige rekenkamer sinds 2022*
- *Weert: eigenstandige rekenkamer sinds 2015, 1 lid, vz vacant, na 2020 geen jaarverslag meer, vorig jaar 1 onderzoek*
- *Nederweert: eigenstandige rekenkamer sinds okt 2023, nog geen eigen onderzoek*

Verbinding met de raad

Klankbordgroep of begeleidingscommissie:

- Klankbordgroep waar de rekenkamer een aantal keer in het jaar mee spreekt. Bijvoorbeeld:
    - opstellen van het onderzoeksprogramma
    - de verantwoording van een onderzoeksjaar
    - het bespreken van een onderzoeksopzet.
- Gesprekspartner voor de rekenkamer als het gaat om het inhoudelijke rekenkamerwerk, als ook om de werkwijze, de relatie en de wederzijdse ervaringen en verwachtingen.
- Een klankbordgroep of begeleidingscommissie kan een bestaand gremium zijn, zoals de auditcommissie of het presidium.

Adviseurs:

- Wanneer er raadsleden als adviseur aan de rekenkamer worden verbonden, hebben zij vooral inbreng op de inrichting van het onderzoek.
- Zij zijn een belangrijke waarborg voor het raadsperspectief in de methodiek van een onderzoek. Het kunnen wisselende adviseurs zijn. Bijvoorbeeld de woordvoerders jeugd bij een onderzoek naar jeugdhulp.
- Het onderzoeksprogramma en de jaarlijkse verantwoording lopen dan via de gehele raad.

Budget

- Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel bleek dat veel rekenkamers niet voldoende budget hebben om hun taak goed uit te kunnen voeren.
- Lange tijd is de stelregel ‘een euro per inwoner’ geweest, maar in de praktijk hanteren gemeenten veel verschillende formules.
- Om als rekenkamer onafhankelijk en kwalitatief goed onderzoek te kunnen doen, is er bij het opstellen van de nieuwe wet gesproken over € 1,30 als minimum per inwoner. Uiteindelijk is hier geen overeenstemming over gekomen en wordt hier verder onderzoek naar gedaan.
- Maar…. een kleine gemeente is een hoger bedrag per inwoner kwijt door vaste kosten

NECKER

DEMOCRATIE MAAK JE

@ NeckervanNaem

“ Kwaliteit van onderzoek

- Welke eisen stellen we aan de kwaliteit van het rekenkameronderzoek? *(wanneer vinden we het onderzoek goed?)*
- Ligt de nadruk op diepgaand onderzoek of juist op snel inzicht? *(welke wensen t.a.v. vorm en omvang van het onderzoek hebben we?)*
- Welke kennis moet minimaal in de rekenkamer geborgd zijn? Welke kennis kan georganiseerd worden, zonder dat deze aanwezig is in de rekenkamer? *(wat moet de rekenkamer goed kunnen?)*

”

Gemeente Asten

NECKER DEMOCRATIE MAAK JE

“ Betrokkenheid van de raad

- Wat maakt de rekenkamer relevant voor de raad? Waarin ondersteunt het instrument u? *(wanneer heeft u iets aan de rekenkamer?)*
- Welke positie heeft de rekenkamer in de gemeente en wat heeft zij nodig om deze positie te krijgen en te houden? *(hoe krijgt de rekenkamer uw vertrouwen?)*
- Hoe organiseren we de binding met de gemeenteraad? *(welke relatie wilt u met de rekenkamer?)*

”

Gemeente Asten

NECKER DEMOCRATIE MAAK JE

Impact en doorwerking

- Welke karakterschets van de rekenkamer past bij Asten: politie, wetenschapper, coach, …? *(in welke toon worden wij graag aangesproken?)*
- Hoe behandelen we als raad de rekenkameronderzoeken (inclusief inrichting raadsvoorstellen en -besluiten)? *(wat doet de raad met onderzoeksresultaten?)*
- Hoe wordt opvolging gegeven aan de aanbevelingen van de rekenkamer en wie heeft daarin een rol? *(hoe houden we zicht op de uitvoering van ons raadsbesluit?)*